

ශ්‍රී ලාංකේය පුරාවිද්‍යා කෙරෙහි නව පිටුවක් පෙරලූ විශිෂ්ට
පුරාවිද්‍යාඥයා: සිරාන් උපේන්ද්‍ර දැරණියගල

එල්. වී. ඒ. ද මැල්

The Pioneer who Ushered a New Era in Sri Lankan Archaeology: Siran Upendra Deraniyagala

L.V. A. de Mel

c/o: info@archaeology.gov.lk

Abstract

In this appreciation written in Sinhala, the practical, team-oriented, detailed, organized and intuitive approach of Siran Deraniyagala's archaeological excavations and surveys is described. Stories from the field and rare images are presented herein, demonstrating how Deraniyagala led by example.

ANCIENT LANKA

Volume 1 (2022): Siran Deraniyagala Commemoration Volume

© 2022 by the author/s. <https://doi.org/10.29173/anlk643>

This is an open access article distributed under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

පළමු ශ්‍රී ලාංකික පුරාවිද්‍යාඥයා වන සෙනරත් පරණවිතාන මහතාගෙන් පසුව මෙරට පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රය මෙහෙයවන ලද පුරාවිද්‍යාඥයන් අතරින් ආචාර්ය සිරාන් දැරණියගල මහතා මා හට හමු වූ විශිෂ්ටත ම පුරාවිද්‍යාඥයා ලෙස සඳහන් කරමි.

මා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ සේවයට එක් වූයේ 1971 වර්ෂයේ ජූලි 26 වෙනි දා ය. ඉන්පසු මන්නාරම තිරුකේතියිවරම් කැණීමට සම්බන්ධ වූවෙමි. එවිට පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කොමසාරිස් ලෙස කටයුතු කරන ලද්දේ ආචාර්ය රාජා ද සිල්වා මහතා වන අතර කැණීම් කටයුතු මෙහෙයවන ලද්දේ සරත් වත්තල මහතා විසිනි. මෙම අවධියේ දී දැරණියගල මහතා වැඩිදුර අධ්‍යාපනය සඳහා විදේශගත ව සිටියේ ය.

1975 වර්ෂයේ දී මා ස්ථාන මාරුවක් ලැබ අනුරාධපුරයට පැමිණි අතර අනුරාධපුරයේ සිට තිස්සමහාරාමයේ අකුරුගොඩ කැණීමට හා විල්පත්තුව කුදිරමලේ කැණීමට සම්බන්ධ වූයෙමි. ඉන් අනතුරුව 1978 වර්ෂයේ දී මා හට වවුනියාව නෙලුක්කුලම හා සමලන්කුලම දාගැබ් කැණීම්වලට සම්බන්ධ වීමට අවස්ථාව ලැබිණි. මා විසින් කැණීම් කටයුතුවලට දැක් වූ මහත් උනන්දුව හා කැපවීම දුටු පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ සේවය කළ I ශ්‍රේණියේ කැණීම් ශිල්පියෙකු වූ එල්. එම්. හලාල්දීන් මහතා පවසා සිටියේ “ඔබට මා දැරණියගල මහතා මුණගස්වන්නම්. එතුමා සමග ඔබට දුර ගමනක් යාමට හැකි ය” යනුවෙනි. 1969 වර්ෂයේ දී සිදුකළ අනුරාධපුර ගෙඩිගේ කැණීම හා 1971 වර්ෂයේ සිදුකළ බුන්දල පතිරාජවෙල කැණීම දැරණියගල මහතාගේ මෙහෙයවීමෙන් සිදුකර තිබූ අතර හලාල්දීන් මහතා ද එම කැණීම්වලට සම්බන්ධ වී තිබූ බැවින්, දැරණියගල මහතා මෙහෙවන කැණීම් පිළිබඳ ඔහුට මනා වැටහීමක් තිබුණි.

1978 වර්ෂයේ දී කිතුල්ගල බෙලිලෙන කැණීම ආරම්භ කළ අතර එය මෙහෙවන ලද්දේ දැරණියගල මහතා විසිනි. එම කැණීමට පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්ය මණ්ඩලයට අයත් කැණීම් නිලධාරී කේ. කේ. එන් ධර්මදාස මහතා, රැකවල්කරු ලීනස් කොළඹගේ මහතා, මුර්ති ශිල්පී පාලික සුබසිංහ මහතා, කැණීම් ශිල්පීන් වන එල්. එම්. හලාල්දීන් මහතා, ජී. බී. මෙන්ඩිස් මහතා, සුනිල් පෙරේරා මහතා, ප්‍රේමදාස සිල්වා මහතා, යූ. එම්. පියදාස මහතා, එච්. ඒ. පීරිස් මහතා, නන්දසේන මහතා, ගුණපාල මහතා, ආර්. ඒ. ලුවිස් මහතා, බෙම්පිසිඤ්ඤෝ මහතා, ඩැනී ද සිල්වා මහතා ඇතුළු කණ්ඩායමක් සම්බන්ධ විය. එම අවධියේ මම වවුනියාව නෙලුක්කුලම දාගැබ් කැණීමට සම්බන්ධ වී සිටියෙමි. 1979 වර්ෂයේ දී දැරණියගල මහතාගේ මෙහෙයවීමෙන් කිතුල්ගල බෙලිලෙන කැණීම තවදුරටත් සිදු කළ අතර එම කැණීම් කණ්ඩායමට ද මා ඇතුළත් වූයේ නැත. නමුත් කැණීම් සිදුකරන අතරතුර දී හලාල්දීන් මහතා විසින් මා පිළිබඳව දැරණියගල මහතාට පැවසීමෙන් අනතුරුව එම කැණීම් කටයුතු සඳහා මා කැඳවන ලදී. සිරාන් දැරණියගල නමැති ශ්‍රේෂ්ට පුරාවිද්‍යාඥයා මා හට මුණගැසුණේ එලෙසිනි.

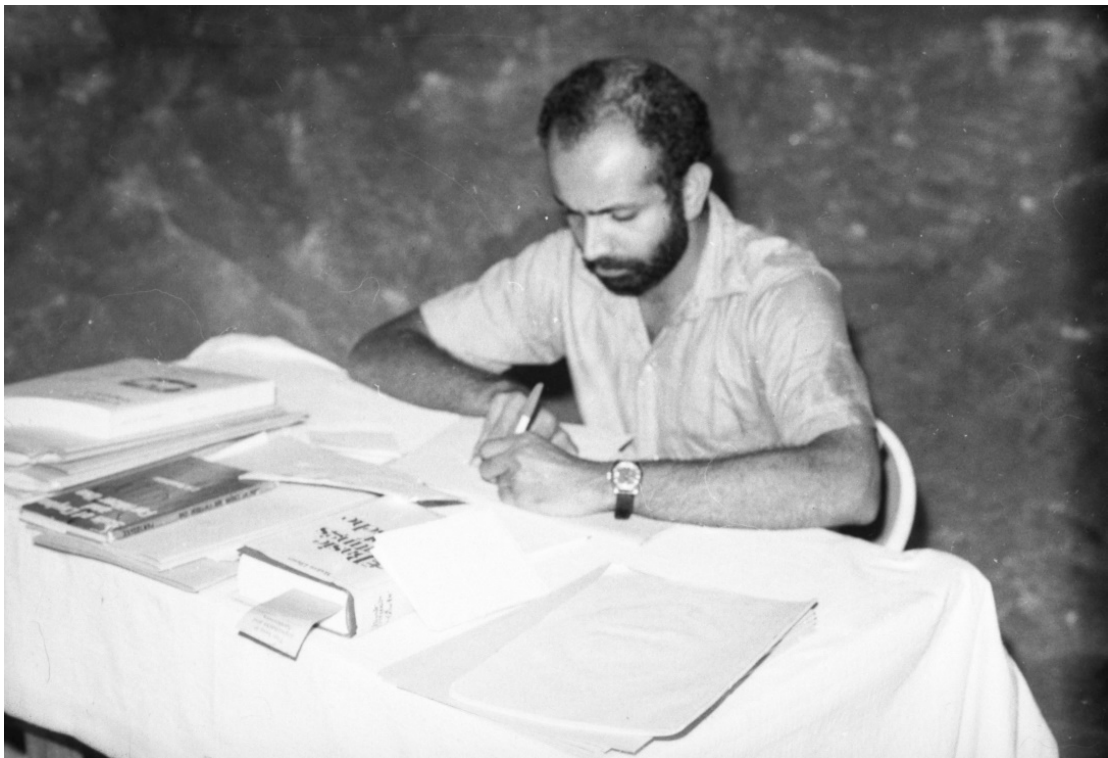
පළමුවෙන් ම මා හඳුනාගත් එතුමා කැණීම් උපකරණ ලෙස පොල්කටු හැන්ද, මේස හැන්ද, පොයින්ට් හැන්ද හා 2" පින්සල මා හට ලබා දෙන ලදී. මීට පෙර මා කිසිදු අවස්ථාවක ලෙන් කැණීමකට සහභාගි වී නොතිබූ බැවින් මෙම උපකරණ හැසිරවීම හා ලෙන් තුළ කැණීම් කිරීම පිළිබඳ මා හට කිසිදු දැනුමක් නොතිබිණි. මේ බව අවබෝධ කරගත් දැරණියගල මහතා පළමු අවස්ථාවේ මා ද ඇතුළු කැණීම් කණ්ඩායම සමග කැණීම් වළට බැස ලෙන් කැණීමක් කරන ආකාරය පිළිබඳ මා හට අත්පොත් තැබී ය.

දැරණියගල මහතා කැණීම් මෙහෙයවන ආකාරය පිළිබඳ ව එතුමා සමග සම්බන්ධ වූ පළමු කැණීමේ දී ම මා හට අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි විය. පුරාවිද්‍යා කැණීමක් යනු එකිනෙකට බැඳුණු කාර්යයන් බොහොමයක් සම්බන්ධ වූ ක්‍රියාදාමයකි. මේ සඳහා සියයකට අධික පිරිසක් සම්බන්ධ වන අතර පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්ය මණ්ඩලය මෙන් ම ප්‍රදේශයෙන් බඳවාගත් පිරිසක් ද, විදේශ පුරාවිද්‍යාඥයින් හා විශ්වවිද්‍යාල ආචාර්යවරුන් ඇතුළු ශිෂ්‍යයින් ද ඒ අතර වෙයි. මෙම සියළු දෙනාගේ ම හැකියාවන් වෙන වෙන ම හඳුනා ගන්නා දැරණියගල මහතා කැණීම ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය කාර්යයන් සඳහා කණ්ඩායම් සකස් කර ගනියි. එනම් කැණීම් කිරීම, පුරාවස්තු වර්ගීකරණය කිරීම, පුරාවස්තු සේදීම, කාබන් 14 කාලනිර්ණයට අවශ්‍ය අඟුරු නියැදි ලබාගැනීම, සැලසුම් ඇඳීම පමණක් නොව ආහාර පිසීම, දර පැලීම යන සියලු ම කාර්යයන් සඳහා ක්‍රමානුකූල ව කණ්ඩායම් පත් කරනු ලබන අතර කැණීම අවසන් වනතුරු ම එම කාර්යයන් අඛණ්ඩව ම පවත්වාගෙන යාම එතුමා විසින් මෙහෙයවනු ලබයි. තව ද කැණීම් කරන කාලය පුරා ම එතුමා ප්‍රායෝගික ව කැණීමට සම්බන්ධ වීම කැණීම් කණ්ඩායමට මහත් ශක්තියක් වන බව සඳහන් කළ යුතු ය. කැණීම් කටයුතු අවසන්වන තුරු ම එතුමා ජීවත් වන්නේ කැණීම තුළ බව සඳහන් කිරීම නිවැරදි ය.

විදේශ අධ්‍යාපනයේ දී ලද අත්දැකීම් අප සමග විස්තර කරන දැරණියගල මහතා, කැණීම් කර පස් බාල්දි ඔසවාගෙන සැතපුම් භාගයක් පමණ පයින් ගොස් පුරාවස්තු වර්ගීකරණය හා සේදීම කළ ආකාරයත් විවිධ දුෂ්කරතා මධ්‍යයේ තමාගේ දැකීන් ම ඒ සියල්ල සිදු කිරීම තුළින් ඉතා හොඳ ප්‍රායෝගික පුහුණුවක් ලබාගැනීමට හැකි වූ බවත් පවසා ඇත. කැණීම් සිදුකරන සෑම අවස්ථාවක දී ම

පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ සියළු ම කාර්ය මණ්ඩලය නවාතැන් ගනු ලබන්නේ කැණීම් පරිශ්‍රය තුළ සාදාගනු ලබන තාවකාලික කුඩාරම් තුළ හෝ ගල්ලෙන තුළ ය. කැණීම් මෙහෙයවන නිලධාරියා වශයෙන් කිසි ම අවස්ථාවක දැරණියගල මහතා පහසුකම් සහිත ස්ථාන බලාපොරොත්තු නොවූ අතර එතුමා ද නවාතැන් ගනු ලැබුවේ කැණීම් පරිශ්‍රයේ ම ය.

එතුමාගෙන් මා ලද පළමුවන මෙන් ව වටිනා ම ආදර්ශය වන්නේ වෙලාවට වැඩ කිරීම යි. සෑම දිනක ම සැතපුම් 6 ක් පමණ දිවීමෙන් අනතුරු ව පෙ.ව. 7.00 වන විට කැණීම් කටයුතු සඳහා එතුමා පැමිණෙන අතර කාර්ය මණ්ඩලයේ අනෙකුත් සියළු දෙනා ද එම වේලාවට පැමිණ සිටිය යුතු ය. ආහාර ගැනීම, තේ පානය යන කාර්යන් සඳහා නියමිත වේලාවන් වෙන් කර ඇති අතර යුහුසුළුව ක්‍රමානුකූලව වැඩකිරීමට එතුමා විසින් සියළු දෙනාට ම ප්‍රගුණ කරන ලදී. එසේ වැඩ නොකරන පුද්ගලයින් කැණීම් කටයුතු සඳහා නැවත සම්බන්ධ කර නොගැනීමට එතුමා වග බලා ගනී. නියමිත වේලාවට වැඩ කිරීම සම්බන්ධයෙන් කිසිදු ලිඛිත නීති පද්ධතියක් හෝ කාලසටහනක් සකස් නොකළ අතර, එතුමා ලබා දුන්නේ ආදර්ශය පමණි. දැරණියගල මහතා කිසි ම විටෙක රළු පාලකයෙක් නොවූ අතර ආදර්ශමත් නායකයෙක් විය.

කැණීම් පරිශ්‍රය තුළ සිට වාර්තා සකස් කරන දැරණියගල මහතා

දැරණියගල මහතා තුළ පුදුමාකාර සංවිධාන ශක්තියක් මම දුටුවෙමි. කැණීම් ඇස්තමේන්තුව අනුමත වූ අවස්ථාවේ සිට ම සම්පූර්ණ කැණීම සංවිධානය කරන එතුමා කැණීමට අවශ්‍ය සියලුම දේ එනම් කැණීම් උපකරණ, ලිපිද්‍රව්‍ය, සේවකයින්ට අවශ්‍ය උපාංග මෙන් ම ආහාර පාන හා අනෙකුත් අවශ්‍ය දේ මිල දී ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය අත්තිකාරම් මුදල් ද සම්පාදනය කර ගනු ලබයි. අත්තිකාරම් මුදල් හා ලිපිලේඛන තබා ගැනීම සඳහා භාවිත කරන පෙට්ටිය අප විසින් හඳුන්වනු ලබන්නේ කළු පෙට්ටිය නමිනි. ඒ එය කළු පැහැති ට්‍රන්ක පෙට්ටියක් බැවිනි. මූල්‍යමය කටයුතු හා පැමිණීමේ ලේඛන පවත්වාගෙන යාමේ කටයුතු තම අධීක්ෂණය යටතේ වෙනත් නිලධාරියෙකුට පවරන අතර දැරණියගල මහතා කැණීම මෙහෙය වීම සඳහා ම කැප වී සිටියි. කැණීම් කිරීම සඳහා සුදුසු ම කාලය එතුමා විසින් තෝරාගනු ලබන අතර ලෙන් කැණීමක දී නම්, ජනවහර අනුව ඒ රබර් ගස්වල කොළ හැලෙන කාලයයි. එනම් ජනවාරි මස සිට අප්‍රේල් මස දක්වා කාලය වේ. මෙම කාලය වියළි කාලගුණයක් සහිත වන බැවින් කැණීම් කටයුතු සාර්ථක කරගැනීමට එය මහත් පිටිවහලකි.

දැරණියගල මහතා සෑම සේවකයෙකු පිළිබඳව ම මනා අවබෝධයකින් පසු විය. කිසි ම අවස්ථාවක රාජකාරිමය වශයෙන් හෝ පුද්ගලික වශයෙන් සේවකයින් අතර හේද ඇතිවීමට එතුමා

විසින් ඉඩදුන්නේ නැත. එසේ හේද ඇති වීමට යන අවස්ථා දැන ගැනීමට එතුමාට පුදුම සහගත ඉවක් තිබූ අතර ඉතා ම උපක්‍රමශීලී ලෙස එවැනි තත්ත්වයන් වළක්වන ලදී. එතුමා විසින් කණ්ඩායම් හැඟීම ඇති කළ බැවින් සියළු දෙනා කණ්ඩායමක් ලෙස එකමුතුව ඉතා සාර්ථක ලෙස කැණීම් කාර්යය ඉටුකරන ලදී. දැරණියගල මහතා කිසිදු සේවකයෙකුගේ කේලම්බස් පිළිනොගනී. එතුමා ඉතා ම නම්‍යශීලී පුද්ගලයෙකු වුව ද නිවැරදි හා සෘජු තීරණ ගනු ලබන්නෙකි.

දැරණියගල මහතා කෙතරම් විශිෂ්ට නායකයෙකු ද කිවහොත් සෑම සේවකයෙකුට ම එතුමා විසින් වටිනාකමක් ලබා දෙන ලදී. කැණීම් අතරතුර මා නිවාඩු ලබාගොස් නැවත සේවයට පැමිණෙන විට “මැල් නැති ව අපිට ස්තර හඳුනාගන්න සෑහෙන්න මහන්සි වෙන්න වුණා” යනුවෙන් එතුමා විසින් පවසනු ලැබීම මගින් මා විසින් කරනු ලබන කාර්ය කෙතරම් වැදගත් ද යන්න මගේ සිත තුළ ධාරණය වූ අතර, එම කාර්යය පෙරටත් වඩා කැපවීමෙන් ඉටු කිරීමට මා පොළඹවන ලදී. මේ ආකාරයට සෑම සේවකයෙකු ම එතුමා විසින් අගය කිරීමට ලක් විය. ආහාර පිසීමේ කණ්ඩායමේ සිටි කැණීම් ශිල්පී ආර්ය සමනපාල මහතා නිවාඩු ලබා පැමිණෙන විට “සමනපාල නැති ව අපිට රසට මැල්ලුමක්වත් කන්න බැරි වුණා ” යනුවෙන් එතුමා විසින් පවසනු ලබයි. මේ ආකාරයට තමා ඉටු කරන කාර්යය කුමක් වුවත් එය මහත් අභිමානයෙන් යුතුව ඉටු කිරීමට සේවකයින් පොළඹවනු ලැබුවේ එතුමා විසින් ලබා දුන් වටිනාකම නිසා ය.

පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කැණීම් ක්ෂේත්‍රය දැරණියගල මහතාගේ මෙහෙයවීම යටතේ වඩාත් ශාස්ත්‍රීය මුහුණුවරකට අවතීර්ණ විය. විශ්වවිද්‍යාල ආචාර්යවරුන් හා ශිෂ්‍යයන් කැණීම් කටයුතු සඳහා සම්බන්ධ කරගනු ලැබිණි. මහාචාර්ය පී. එල්. ප්‍රේමතිලක මහතා සහ ඩබ්. විජේපාල මහතා විශ්වවිද්‍යාල ආචාර්යවරුන් ලෙස කැණීම්වලට සම්බන්ධ වූහ. සෙනරත් දිසානායක මහතා, අනුර මනතුංග මහතා, ගාමිණී අධිකාරි මහතා, කේ. ජයරත්න මහතා, පියතිස්ස සේනානායක මහතා, චන්ද්‍රරත්න මහතා, වැතර මහින්ද හිමි, මොයිරා තම්පෝ මහන්සිය, නිමල් පෙරේරා මහතා ඇතුළු පිරිස ශිෂ්‍යයන් ලෙස දැරණියගල මහතාගෙන් පුහුණුව ලැබූ අතර මෙම සියළු දෙනා පසුව පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දැවැන්තයෝ බවට පත් වූහ. එපමණක් නොව විදේස් විශ්වවිද්‍යාලවල ශිෂ්‍යයෝ ද කැණීම්වලට සම්බන්ධ වූහ. දැරණියගල මහතා විසින් විශ්වවිද්‍යාල සිසුන් සඳහා විශේෂ අවධානයක් යොමු කරන ලදී. ඔවුන්ගේ ආහාරපාන, නවාතැන් පිළිබඳ දැඩි සැලකිල්ලක් යොමු කළ අතර ඔවුන්ට දෛනික වැටුපක් ලබා දීමට ද කටයුතු සලසන ලදී.

දැරණියගල මහතාගේ මෙහෙයවීමෙන් කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ ඇති වූ නව ප්‍රවණතා ලෙස ස්තර අධ්‍යයන ක්‍රමය යටතේ කැණීම් සිදුකිරීම, පුරාවස්තු විද්‍යාත්මකව කාලනිර්ණය කිරීම, සියළු ම කැණීම් සවිස්තරාත්මකව වාර්තාකරණය කිරීම, පුරාවස්තු වර්ගීකරණය කොට ක්‍රමවත් ලෙස ගබඩා කිරීම යන කටයුතු දැක්විය හැකි ය. 1979 වර්ෂයේ දී සිදුකළ කිතුල්ගල බෙලිලෙන කැණීමෙන් හමු වූ අඟුරු, කාබන් 14 ක්‍රමවේදය යටතේ කාලනිර්ණයට ලක් කරන ලදී. මෙය ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වූ පුරාවස්තුවක් කාලනිර්ණය කළ පළමු අවස්ථාවයි. මෙමගින් දැරණියගල මහතා ශ්‍රී ලංකාවේ පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ නව පිටුවක් පෙරළීමට සමත් විය. පසු ව එම ලෙනෙන් ම හමු වූ මිනිස් හිස්කබල් 3 ක් ද කාබන් 14 කාලනිර්ණයට ලක් කළ පසු ඒවා අදින් වසර 5500- 18,500 අතර කාලයට අයත් බව තහවුරු විය. මෙම කැණීමෙන් හමු වූ පුරාවස්තු අතර මිනිස් හිස්කබල්, මඩුවලිගයකින් කරන ලද පනාව, ගල් ආයුධ අවශේෂ, කුඩා මුහුදු බෙල්ලන්, මුහුදු සිප්පිකටු, අඟුරු යනාදිය වැදගත් වේ.

ලෙන් කැණීමක් පරීක්ෂා කරන දැරණියගල මහතා

දැරණියගල මහතා පුරාවස්තුවක් අර්ථකථනය කරන්නේ ඒ පිළිබඳ මනා අධ්‍යයනයක් කිරීමෙන් අනතුරුවයි. කිතුල්ගල බෙලිලෙන කැණීම් කරන අවස්ථාවේ කුරහන් ඇටවලට සමාන ධාන්‍ය වර්ගයක් වැනි අවශේෂයන් හමු වීම කැණීම් කණ්ඩායම මහත් ආන්දෝලනයට පත්කිරීමට සමත් විය. මේවා ධාන්‍ය වර්ගයක් නම් එය ශ්‍රී ලාංකේය ඉතිහාසයේ වැදගත් සංධිස්ථානයක් සනිටුහන් කිරීමට ඉවහල් වන සාධකයකි. අප සියළු ම දෙනාගේ බලාපොරොත්තුව වූයේ පසුදා ම පත්තරවල මුල් පිටුවල මෙය පල වීම මෙන් ම, ගුවන්විදුලියේ හා රූපවාහිණියේ ප්‍රධාන පුවත ලෙස මෙය විකාශනය වීම ය. නමුත් එය එසේ සිදු වූයේ නැත. ඒ වෙනුවට සිදු වූයේ උද්භිද විද්‍යාව පිළිබඳ ඉන්දියානු මහාචාර්යවරයෙක් වන කජාලි නමැති මහතා මෙම අවශේෂයන් නිරීක්ෂණය කිරීමට කිතුල්ගලට පැමිණීමයි. ප්‍රදේශයේ වෘක්ෂලතා පිළිබඳ හසල දැනුමක් ඇති අයෙක් එම මහතාගේ සහයට අවශ්‍ය වූ අතර ප්‍රදේශය පිළිබඳ මනා දැනුමක් ඇති කැණීම් කටයුතු සඳහා ප්‍රදේශයෙන් බඳවාගත් අයෙකු වූ ජේම්ස් මහතා, දැරණියගල මහතා විසින් ඉන්දියානු මහාචාර්යවරයාගේ සහයට යොදවන ලදී. පසුදා සිට ම ඉන්දියානු මහාචාර්යවරයා ජේම්ස් මහතා ද සමග පෙරවරු 8 වන විට ප්‍රදේශයේ ගස්වැල් පරීක්ෂා කිරීමට පිට ව යන අතර නැවත පැමිණෙන්නේ පස්වරු එකක් පසුවීමෙන් අනතුරුව ය. මෙසේ පැමිණෙන විට නොයෙකුත් ඇටවර්ග හා ගෙඩිවර්ග රැගෙන විත් පරීක්ෂාවට ලක් කරනු ලබයි. මෙම කාර්යය පිළිබඳ ව අප කෙතරම් නොඉවසිලිමත් වුව ද නිවැරදි සාධකයක් ලැබෙනතුරු දැරණියගල මහතා ඉවසිලිමත් විය. දින කිහිපයකට පසු ඉන්දියානු මහාචාර්යවරයා හා ජේම්ස් මහතා රැගෙන ආ ඇටවර්ග හා ගෙඩිවර්ග අතර වල්දෙල් ගෙඩියක් ද තිබුණි. මෙම වල්දෙල් ගෙඩියෙන් කොටසක් ඊයම් කොළයක දවවා පිළිස්සීමට ඉන්දියානු මහාචාර්යවරයා විසින් තීරණය කරන ලදී. මෙසේ පිළිස්සීමෙන් අනතුරු ව දැකගත හැකි වූයේ අපට කැණීමේ දී හමු වූ ඇට වර්ගය ඊයම් කොළය තුළ ඉතිරි ව තිබෙන ආකාරයයි. පසු ව මෙම අවශේෂයන් නිරීක්ෂණයෙන් ලැබුණ නිගමනය වූයේ වල්දෙල්ගෙඩියේ පොත්තෙහි වන කටු මේ ආකාරයට ඇටවර්ගයක් ලෙස ඉතිරි ව පවතින බවත් කැණීමේ දී හමු වූයේ ද වල්දෙල් පොත්තේ අවශේෂයන් බවත් ය. මේ සම්බන්ධයෙන් මෙවැනි

පරීක්ෂණයක් නොකළා නම් ශ්‍රී ලංකාවේ ධාන්‍ය භාවිතයේ ඉතිහාසය පිළිබඳ මේ වන විටත් පවතිනුයේ වැරදි සහගත අර්ථකතනයක් වනවා නොඅනුමාන ය.

දැරණියගල මහතා විසින් මෙහෙයවන ලද ලෙන් කැණීම් ලෙස කිතුල්ගල බෙලි ලෙන, කුරුවිට බටදොඹලෙන, කැගල්ල අළුලෙන, රාවණආල්ල ලෙන, හොරණ පාහියන්ගල ලෙන යන ඒවා සඳහන් කළ හැකි ය. එම කැණීම් සියල්ල ම ඉතා වැදගත් ප්‍රාග් ඓතිහාසික සාධක රැසක් අනාවරණය කර ගැනීමට ඉවහල් විය. දැරණියගල මහතාට අනුව ප්‍රාග් ඓතිහාසික කැණීමක් ඉතා සාර්ථක වීමට නම් ගල් ආයුධ නිෂ්පාදනය සඳහා යොදාගත් ගල් පතුරු ලක්ෂයක් පමණ හමුවිය යුතු ය. කිතුල්ගල බෙලිලෙනෙන් හා කුරුවිට බටදොඹ ලෙනෙන් මෙසේ ගල් පතුරු ලක්ෂයකට වැඩි ප්‍රමාණයක් හමු විය. කිතුල්ගල බෙලි ලෙනෙන් හමු වූ ගල් බැම්මක සාධක වසර 12,500 කට වඩා පැරණි වූ අතර එය ආසියාවේ පැරණි ම ගල් බැම්ම බවට තහවුරු විය. ගල්ලෙනෙන් කඩා වැටුණු ගල්පතුරු හා පිටතින් රැගෙන ආ ගල් පතුරු හඳුනා ගන්නා ආකාරය මෙහි දී දැරණියගල මහතා විසින් පැහැදිලි කරදෙන ලදී. කැණීම් අවසානයේ සෑම දිනක ම පාහේ කැණීමට සම්බන්ධ වන සියළු ම දෙනාට පස් ස්තර හඳුනාගැනීම, පුරාවස්තු හඳුනාගැනීම හා වර්ගීකරණය කිරීම වැනි කරුණු පිළිබඳ දැනුවත් කිරීම සඳහා දැරණියගල මහතා විසින් දේශන පවත්වනු ලබන අතර එය අවසානයේ ප්‍රශ්න මාලාවක් ලබා දී ඒවාට පිළිතුරු සෙවීමේ කාර්යය පවරනු ලබයි. සියළු දෙනා ම පසු දා කැණීම් ආරම්භ කිරීමට පෙර මෙම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සොයාගත යුතු ය. දැරණියගල මහතා අනුගමනය කළ මෙම ක්‍රමවේදය මගින් සියළු දෙනාට ම දැනුම ලැබුණු අතර මනා අවබෝධයකින් යුතු ව කැණීම් කටයුතු කිරීමට හැකි විය.

කැණීම් කටයුතුවලට සහභාගිවන්නන්ට කැණීම් සම්බන්ධ දේශන පවත්වන දැරණියගල මහතා

කැණීම මනා ලෙස සංවිධානය කරන එකම ප්‍රධාන සිද්ධි, සාමාන්‍ය සිද්ධි, උප සිද්ධි යනුවෙන් කැණීම කොටස් කරගනු ලබයි. ලෙන් කැණීමක් සිදුකිරීමේ දී ඉතා සුක්ෂ්ම ලෙස එය සිදු කළ යුතු බව දැරණියගල මහතා විසින් අපහට ප්‍රගුණ කළ අතර දිනකට කැණීම් කළ හැකි වන්නේ එක් පස් බාල්දියක් පමණක් වීම මගින් එය කෙතරම් සුක්ෂ්ම ද යන්න අවබෝධ කරගත හැකි ය. එපමණක් නොව කැණීම් මෙහෙයවන්නා තුළ මනා ඉවසීමක් තිබිය යුතු බව දැරණියගල මහතා කැණීම් කටයුතු මෙහෙයවූ ආකාරයෙන් මම අවබෝධ කර ගතිමි.

ලෙන් කැණීම් සිදුකිරීමේ දී කැණීම් අවසන් වන තුරු ලෙන් තුළ ගත කරනුයේ මහත් වූ ඒකාකාරී ජීවිතයකි. මෙම ඒකාකාරී බව මගහරවා ගැනීම සඳහා කැණීම් කණ්ඩායම මෙන් ම විශ්වවිද්‍යාල ශිෂ්‍යයෝ ද රාත්‍රී කාලයේ දී ගීත ගායනා කරමින් විනෝද වීම පුරුද්දක් කරගෙන සිටියෝ ය. දැරණියගල මහතා ද මෙම අවස්ථාවන්ට සම්බන්ධ වන අතර “පනාමුරේ ඇත්රාජා” නම් ගීතයට එකම දැඩි ප්‍රියතාවයක් දැක්වීය.

කැණීම් අවසාන වන විට කැණීම් කණ්ඩායමට විනෝද වීම සඳහා දැරණියගල මහතා විසින් විවිධ ක්‍රීඩා සංවිධානය කරනු ලබයි. එක් අවස්ථාවක එකම විසින් කුරුවිට බටදොඹ ලෙන් කැණීම අවසානයේ දිවීමේ තරඟයක් සංවිධානය කරන ලදී. මෙහි දී සිදුකළ යුතු ව තිබුණේ කුරුවිට කඳු පාමුළ බාරොන් අයියාගේ කඩය ඉදිරිපිට සිට ගල්ලෙන තිබෙන ස්ථානය තෙක් දිවීමයි. මෙය ඉතා අසීරු කාර්යයක් විය. මෙහි දී පුරවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්යමණ්ඩලය එක් කණ්ඩායමක් ලෙසත් ප්‍රදේශයෙන් බඳවාගත් පිරිස තවත් කණ්ඩායමක් ලෙසත් තරඟ වැදිය යුතු ව තිබුණි. මෙම අවස්ථාව ඡායාරූපගත කිරීමට කැණීම් කටයුතු ඡායාරූපගත කරන ඡායාරූප ශිල්පී පියසේන මහතා යොදවා තිබුණි.

කෙසේ හෝ ප්‍රදේශයෙන් බඳවාගත් කණ්ඩායමේ රුකන් මහතාට තරඟය අවසන් කිරීමට ගත වූයේ විනාඩි දහයකි' අප කණ්ඩායමේ සුනිල් පෙරේරා මහතාට තරඟය අවසන් කිරීමට විනාඩි දහතුනක් ගත විය. තරඟය අවසන් වූ පසු “මට මේ දුර දුවන්න විනාඩි පහළොවක් ගත වුණා” යනුවෙන් දැරණියගල මහතා විසින් පවසන ලදී. තරඟය පැවැත්වීමට පෙර එකම විසින් මෙම අසීරු කාර්යය අත්හදා බලා ඇති බව සියළු දෙනා ම දැනගත්තේ එම අවස්ථාවේ දී ය. ජයග්‍රහකයින්ට දැරණියගල මහතාගෙන් ත්‍යාග ලැබුණු අතර සියළු දෙනාට ම මහත් විනෝදයක් ලැබුණි.

1983 - 84 වර්ෂයන්හි දී දැරණියගල මහතාගේ මෙහෙයවීමෙන් මාතොට කැණීම් ආරම්භ විය. මෙම කාලයේ දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් ධුරය දරන ලද්දේ ආචාර්ය රෝලන්ඩ් සිල්වා මහතා විසිනි. කැණීම සිදු කෙරුණේ මන්නාරම ප්‍රදේශයේ මාතොට කිරුකේතීශ්වරම් වරාය ආශ්‍රිත ව වන අතර මෙය විශාල කැණීම් ව්‍යාපෘතියක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. දෙස් විදෙස් විශ්වවිද්‍යාල ආචාර්යවරුන් හා සිසුන් ද සමග සම්පූර්ණ කැණීම් කණ්ඩායම පුද්ගලයින් දෙසියයකින් පමණ සමන්විත විය. සියළු දෙනා මන්නාරම කැණීම් භූමිය අසල පිහිටි අම්මමඩම්, අප්පමඩම් හා සංගුපිටිමඩම් යන ස්ථානවල නවාතැන්ගෙන සිටියහ.

මෙම කැණීම සඳහා විදෙස් පුරාවිද්‍යාඥයින් ලෙස ජෝන් කාසල් මහතා, මාර්තා ප්‍රිකට් මහත්මිය, ජිල් ජුලෙෆ් මහත්මිය, ඇලන් මහතා, අන්සායි මහතා, ඩී. කේ. තාපර් මහතා හා එම මහත්මිය ද සම්බන්ධ වූහ. විශ්වවිද්‍යාලවල ආචාර්යවරුන් ලෙස යාපනය විශ්වවිද්‍යාලයේ ආචාර්ය රගුපති මහතා සම්බන්ධ ව සිටියේ ය. මෙහි දී මීටර 3 X 3 වළවල් හයක් කණ්ඩායම් හයක් යටතේ කැණීම් කරන ලදී. මෙම කැණීමෙන් හමු වූ පුරාවස්තු අතර මැදපෙරදිග මැටිබඳුන් කැබලි, චීන මැටිබඳුන් කැබලි, රුලේට්ට් මැටිබඳුන් කැබලි, රෝම මැටිබඳුන් කැබලි, කාලරක්ත මැටිබඳුන් කැබලි යන ඒවා ප්‍රධාන වූ අතර මෙම ස්ථානය පැරණි වරායක් බවට තහවුරු කිරීමට එම සාධක සමත් විය.

මා මීට පෙර සම්බන්ධ වී තිබුණේ දැරණියගල මහතා මෙහෙය වූ ලෙන් කැණීම්වලට පමණක් වන අතර එම කැණීම්වලින් හමු වූ පුරාවස්තුවන සත්ව අවශේෂ, ගල් ආයුධ, අගුරු ආදිය පිළිබඳ දැරණියගල මහතාට තිබූ හසල දැනුම මා විසින් වටහාගෙන තිබුණි. නමුත් මෙම කැණීම ආරම්භ කළ අවස්ථාවේ සිට ම මැටිබඳුන් ගැන එකම සතු දැනුම පිළිබඳ මා තුළ පැවතුණේ කුතුහලයකි. කැණීමෙන් හමු වූ මැටිබඳුන් කැබලි පිළිබඳ එකම විසින් විශේෂ අවධානයක් යොමුකළ බව මා හට නොපෙනුණ බැවින් එම කුතුහලය දෙගුණ තෙගුණ විය.

මන්නාරම ප්‍රදේශයේ පැවති කර්කෂ දේශගුණයට අනුව පෙ.ව. 6 ට කැණීම් කටයුතු ආරම්භ කළ අතර පෙ.ව. 8.30 ට උදේ ආහාරය ගැනීමෙන් පසු ප.ව. 2 වන තුරු එක දිගට ම කැණීම් සිදුකරන ලදී. දිවා ආහාරයෙන් පසු ප.ව. 3 වන විට සියළු දෙනා ම ඉංග්‍රීසි භාෂාව හා කැණීම් සම්බන්ධ දේශනවලට අනිවාර්යෙන් ම සහභාගි විය යුතු ය. මෙම දේශන දැරණියගල මහතා, මාතා ප්‍රිකට් මහත්මිය හා රගුපති මහතා ඇතුළු පුරාවිද්‍යාඥයින් විසින් පවත්වන ලදී. මෙහි දී කැණීම් උපකරණ භාවිතයේ සිට ස්ථර හඳුනා ගැනීම දක්වා ද පුරාවස්තුවක් මතුකරගත් පසු ලේබල් ගැටහසන ආකාරයේ සිට පුරාවස්තු වර්ගීකරණ දක්වා ද සියළු ම කරුණු මැනවින් පහදා දෙන ලද අතර ඉංග්‍රීසි භාෂාමය දැනුම ද ලබා දෙන ලදී.

මෙය උතුරේ සිවිල් යුද්ධය ආරම්භ වූ කාලවකවානුවයි. කැණීම් කටයුතු සිදුකෙරෙමින් පවතින අතරතුර එක් දිනයක මුළු මන්තාරම් නගරය ම කළු දුමෙන් වැසී යන ආකාරය අපහට දර්ශනය විය. දැරණියගල මහතාගේ උපදෙස් අනුව, කැණීමට සම්බන්ධ ව සිටි යාපනය විශ්වවිද්‍යාලයේ දෙමළ සිසුන් එදින කැණීම අවසන් වූ පසු රාත්‍රී කාලයේ දී අප විසින් කැළය තුළ සැඟ වූ අතර, කැම බීම පවා කැළයට රැගෙන ගොස් දෙමින් ඔවුන්ට විශේෂ ආරක්ෂාවක් සපයන ලදී. ඊට පසු දින දහවල් වනවිට රඟපති මහතා හා රෝලන්ඩ් සිල්වා මහතා විසින් අපට දන්වා සිටියේ රාත්‍රී 12 විමට ප්‍රථම කැණීම් භූමියෙන් පිට වී අපගේ ගම්බිම් කරා යන ලෙසට ය. ඒ අපගේ ජීවිත ආරක්ෂාව සඳහා ය. එම අවස්ථාවේ සියළු ම දෙනා කැඳවූ දැරණියගල මහතා, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවට අයත් ස්ථීර ද්‍රව්‍ය ලොරියට පටවන ලෙස උපදෙස් ලබා දෙන ලදී. පසුව හැකිතාක් කඩිනමින් කුඩාරම් ගැලවූ අපි බට, තහඩු, උපකරණ ඇතුළු ස්ථීර ද්‍රව්‍ය ලොරියට පටවාගෙන අනුරාධපුරය බලා පිටත් වීමු. දැරණියගල මහතා කැණීම් භූමියෙන් පිට වූයේ සියළු දෙනා ම ආරක්ෂා සහිත ව පිට වී යාමෙන් අනතුරුව ය. මෙම අවස්ථාවේ දී සිංහල දෙමළ දෙපිරිසේ ම මෙන් ම විදේශිකයන්ගේ ද ජීවිත රැක ගැනීමට දැරණියගල මහතා වෙහෙසුණ ආකාරය ආදර්ශයට ගත යුතු ය.

ඉන් පසු 1984 වර්ෂයේ දිනයක දැරණියගල මහතා මා හට කථා කොට මන්තාරම් කැණීම නැවත ආරම්භ කළ නොහැකි බවත්, එම නිසා 1969 වර්ෂයේ කැණීම්කර නතර කරන ලද අනුරාධපුර ඇතුලු නුවර ගෙඩිගේ කැණීම නැවත ආරම්භ කළ යුතු බවත් දන්වා සිටින ලදී. මේ සඳහා පෙර කැණීම්වලට සම්බන්ධ වූ විදේශීය විද්වතුන් ද සම්බන්ධ නොවන බවත් දන්වා සිටින ලදී. 1969 වර්ෂයේ දී ආරම්භ කළ මෙම කැණීමේ අරමුණ ඉතා ම සුවිශේෂී එකක් විය. එනම් මතුපිට ස්ථරයේ සිට මව් පාෂාණය තෙක් කැණීම් කොට මැටිබඳුන් කැබලි ලැබුණු ස්තර කාලානුරූපී ලෙස වර්ගීකරණය කිරීමයි. මෙම අවස්ථාවේ එම අරමුණ තව දුරටත් පුළුල් කරන ලද අතර මැටි බඳුන් කැබලි කාලනිර්ණය කොට මහාවංශගත තොරතුරු හා සංසන්දනය කිරීමට දැරණියගල මහතා බලාපොරොත්තු වූයේ ය. මෙම කැණීමට සම්බන්ධ වීම මගින් මැටි බඳුන් ගැන දැරණියගල මහතා සතු දැනුම පිළිබඳ අවබෝධ කරතම හැකිවනු ඇතැයි මම අපේක්ෂා කළෙමි.

පළමුවෙන් ම 1969 වර්ෂයේ දී කැණීම් කර වසා දමා තිබූ කැණීම් වළවල් හතරෙහි පස් ඉවත් කළ අතර පසු ව එම කැණීම් වළවල හරස්කඩ අනුව මීටර 1 X 8 ප්‍රමාණයේ කැණීමක් ආරම්භ කරන ලදී. මෙහි දී 15 දෙනෙකුගෙන් යුතු කණ්ඩායමක් කැණීම් කටයුතු සඳහා යොදවන ලද අතර මූලික වර්ගීකරණ කටයුතු සඳහා 10 දෙනෙකුගෙන් යුතු කණ්ඩායමක් යොදවන ලදී. මැටිබඳුන් කැබලි අවසන් වර්ගීකරණය සඳහා විශ්වවිද්‍යාලවලින් පිට වී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ පුහුණුව සඳහා අනුයුක්ත ව සිටි කණ්ඩායමක් යොදවන ලදී. ඒ අතර පසු ව පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන් බවට පත් වූ ගාමිණී සමරනායක මහතා, නාමල් කොඩිතුවක්කු මහතා, නවරත්න කරවිගහංග මහතා යන අය ඇතුළත් විය. මෙම කණ්ඩායම මෙහෙවන ලද්දේ දැරණියගල මහතා විසිනි. කැණීම් කටයුතු සම්බන්ධීකරණය සඳහා දැරණියගල මහතා සමග ආචාර්ය හේම රත්නායක මහතා හා ආචාර්ය සුදර්ශන් සෙනවිරත්න මහතා සම්බන්ධ විය. දැරණියගල මහතා මෙසේ එක් එක් කාර්යයන් සඳහා කණ්ඩායම් බෙදාහරින්නේ මනා සැලසුමක් සහිත ව වන අතර අදාළ කාර්යයට උපරිම සේවාවක් ඉටු කිරීමට හැකි කණ්ඩායම තෝරාගැනීමට එතුමාට හැකියාව පවතී. මෙම කැණීමේ දී මා හට හමු වූ එක් මැටිබඳුන් කැබැල්ලක් දැරණියගල මහතා විසින් හොඳින් නිරීක්ෂණය කළ අතර එය උත්තර උත්තරීය කාලවර්ෂ මැටිබඳුන් කැබැල්ලක් (NBPW) බව හඳුනා ගන්නා ලදී. දැරණියගල මහතා මෙය පිළිබඳ ව අර්ථකථනයන් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ එවකට ඉන්දියානු පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කොමසාරිස්වරයා ගෙන්වා එය විශ්ලේෂණය කර, විද්‍යාත්මක ව කාලනිර්ණය කිරීමෙන් ද අනතුරුවය. එම මැටි බඳුන් කැබැල්ල ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවසට අයත් වූ අතර එය මෙම කැණීමෙන් හමු වූ සුවිශේෂී පුරාවස්තුවක් විය. 1969 වර්ෂයේ කළ කැණීමෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය පිළිබඳ දැරණියගල මහතා විසින් සම්පාදිත වාර්තාව ඉන්දියාවේ පූනාය විශ්වවිද්‍යාලයේ පශ්චාත් උපාධිපාඨමාලා හදාරන සිසුන්ගේ නිර්දේශිත ග්‍රන්ථයක් බවට පත් වී ඇති බව මෙම අවස්ථාවේ දී මා හට දැනගන්නට ලැබුණි. මෙහි දී මැටිබඳුන් පිළිබඳ දැරණියගල මහතා සතු දැනුම කෙතරම් ද යන්න මා වටහාගත් අතර මා තුළ ඒ පිළිබඳ ව තිබූ කතුහලය පහ ව යන ලදී. මෙම කැණීමෙන් හමු වූ පුරාවස්තු අතර අශ්ව දත්, යකඩ නගුලක කොටස්, කාලරක්ත (BRW) හා රූලේට්ඩ් බඳුන් කැබලි යන ඒවා වැදගත් වූ අතර කැණීමේ අරමුණ සාර්ථක කර ගැනීමට මෙම පුරාවස්තු ඉවහල් විය.

ඉන් පසු දැරණියගල මහතා මෙහෙය වූ අනුරාධපුර ඇතුලු නුවර තවත් කැණීම් 12 කට මම සම්බන්ධ වූයෙමි. එහි දී පස්තට්ටු 3600ක් අධ්‍යයනය කරන ලදී. මෙම කැණීම් අතරින් මහාපාලි දානශාලාව කැණීමෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සහිත මැටිබඳුන් කැබැල්ලක් කාලනිර්ණය කළ අතර එය ක්‍රි. පූ. 550 ට අයත් බව තහවුරු විය. තව ද එංගලන්ත මහාචාර්යවරයෙකු වූ ඔල්වින් මහතා හා එම මහතාගේ ශිෂ්‍යයෙකු වූ රොබින් කනින්ග්හැම් මහතා සම්බන්ධ වූ සල්ගහවත්ත කැණීම ද දැරණියගල මහතා මෙහෙය වූ ඉතා ම වැදගත් කැණීමක් වන අතර එම කැණීමෙන් හමු වූ අක්ෂර සහිත මැටිබඳුන්

කැබැල්ල හා අඟුරු, කාබන් 14 කාලනිර්ණයට ලක් කිරීමෙන් පසු ව ක්‍රි. පූ. 550-600 වන සියවස්වලට අයත්වන බව තහවුරු විය.

කැණීමෙන් හමු වූ පුරාවිද්‍යා පරීක්ෂා කරන දැරණියගල මහතා

කැණීම් දත්ත විශ්ලේශනය සඳහා පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ පමණක් නොව වෙනත් ක්ෂේත්‍රවල ද දෙස් විදෙස් විද්වතුන් සම්බන්ධ කර ගැනීමට දැරණියගල මහතා තුළ තිබූ හැකියාව විශිෂ්ට ය. එයට ඉවහල් වූයේ දැරණියගල මහතා තුළ තිබූ මනා අන්තර් සහයෝගීතාවය බව සඳහන් කළ යුතු ය. එ මගින් දියුණු තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් භාවිතයට මග සැලසුණ අතර ශ්‍රී ලාංකේය පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයට විශාල මෙහෙයක් ඉටු විය.

1985 වර්ෂයේ දී ඇතුලු නුවර ගෙඩිගේ ආශ්‍රිත ව සිදුකරනු ලැබූ කැණීමක දී පැරණි කම්මලක සාධක හමු විය. කැණීම් කණ්ඩායමේ අප සියළු දෙනා බලාපොරොත්තු වූයේ එය කැණීම් කර මොනවා ඇත්දැයි බැලීමට ය. නමුත් දැරණියගල මහතාට එවැනි අවශ්‍යතාවයක් තිබුණේ නැත. එහි දී රසායන විද්‍යාව පිළිබඳ මනා දැනුමක් ඇති අයෙක් විසින් මෙය මෙහෙයවිය යුතු බවත් එම දැනුම තමාට නොමැති බවත් එතුමා විසින් පවසන ලදී. දැරණියගල මහතාට අනුව කැණීමක් කළ යුත්තේ මොනවා තිබෙනවා ද යන අපගේ කුතුහලයට විසඳුමක් ලබා ගැනීමට නොව එම කැණීම මගින් ලැබෙන පුරා සාධක අධ්‍යයනය කර විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පසු නිවැරදි අර්ථකතනයක් ලබා දීමට ය. එම අවස්ථාවේ දී මා දැරණියගල මහතාගේ නිහතමානී බව අවබෝධ කර ගත් අතර සෑම පුරාවිද්‍යාඥයෙකුට ම මෙය මහඟු ආදර්ශයක් නොවේ ද යන්න කිසි ම දිනක නොමැකී යන ලෙස මාගේ සිතෙහි සටහන් විය.

අනුරාධපුරයේ කැණීම් සිදුකරන අවස්ථාවල දී දැරණියගල මහතා නවාතැන් ගෙන සිටියේ පැරණි බන්ධනාගාර ගොඩනැගිල්ලේ ඉදිකර ඇති පුරාවිද්‍යා සංචාරක බංගලාවේ ය. එම ස්ථානය හා කැණීම් පරිශ්‍රය අතර වන කි.මී. 2.5 ක් පමණ දුර ගමනාගමනයට එතුමා භාවිත කළේ පාපැදියකි. මා ද සෑම දිනක ම නිවසේ සිට පාපැදියෙන් සංචාරක බංගලාව අසලට පැමිණෙන අතර එතැන් සිට ඇතුලු නුවර දක්වා දැරණියගල මහතා සමග යාමට පුරුදු ව සිටියෙමි. දැරණියගල මහතා ඉතා ම සරල ගතිපැවැත්ම ඇති පුද්ගලයෙකි. එතුමා දේශීය ආහාර අගය කරන අතර සෑම දිනක ම උදේ ආහාරය ලෙස ලබා ගන්නේ කොළකැඳයි. එවැනි ආහාරවලට හුරුවන ලෙස අපහට ද නිරතුරුව ම උපදෙස් ලබා දෙයි.

දැරණියගල මහතා මෙහෙය වූ එළිමහන් ස්ථානවල කැණීම් අතරින් මිනිහාගල්කන්ද ඉතා වැදගත් ස්ථානයක් ගනී. මෙය යාල අභයභූමියේ දෙවන කොටසේ (Block 2) පිහිටා ඇත. මෙම

ස්ථානයේ දැරණියගල මහතා කළ කැණීම් සඳහා අවස්ථා තුනක දී මම සම්බන්ධ වීම්. එම කැණීම්වලින් හමු වූ ගල් ආයුධ තාප සන්දීප්තතා ක්‍රමය යටතේ කාලනිර්ණය කරන ලදු ව වසර 125,000කට වඩා පැරණි බව අනාවරණය විය. මෙම කැණීම් භූමියට කුඹුක්කන් ඔයෙන් ද එගොඩ වී යා යුතු අතර සැතපුම් 7 ක් පමණ වන දුර දැරණියගල මහතා සමග අප ගමන් කරන්නේ පයින් මය. එය ඉතා සුන්දර අත්දැකීමක් ලෙස මාගේ මතකයේ පවතින්නකි. මෙම කාලයේ දී දැරණියගල මහතා මුහුදේ දිය නැම විනෝදාංශයක් කරගෙන සිටියේ ය.

1971 වර්ෂයේ දී කැණීම් කළ බුන්දල පතිරාජවෙල 1988න් පසු කාලයක දී නැවත කැණීම් කිරීම ආරම්භ කරන ලදී. එහි පුරාවස්තු කාලනිර්ණය කිරීමෙන් පසු වසර 80000 ක් පැරණි බව තහවුරු විය. ඉරණමඩු පස් සැකැස්ම පිළිබඳ දැරණියගල මහතා ඉතා වැදගත් පර්යේෂණයන් කළ අතර එයට සම්බන්ධ වීමට ලැබීම රාජකාරි දිවියේ දී මා ලැබූ වැදගත් අත්දැකීමකි. මීට අමතර ව පල්ලෙමලල බෙලිකටු නිධි ආශ්‍රිත ව හා බණ්ඩාරවෙල පල්ලියකන්ද ස්ථානයේ දැරණියගල මහතා විසින් මෙහෙය වූ කැණීම්වලින් වැදගත් ප්‍රාග් ඓතිහාසික සාධක අනාවරණය විය.

බෙලිහුල්මිය සමනළවැව කැණීමෙන් යකඩ තාක්ෂණයට සම්බන්ධ තොරතුරු මෙන් ම ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයට සම්බන්ධ සාධක ද හමු විය. මෙම කැණීම් ආරම්භ කිරීමට පෙර දැරණියගල මහතා විසින් සමනළවැවට පෙනෙන කඳු සියල්ල ම ගවේශනය කරන ලදී. සෑම දිනක ම පෙ.ව. 6 ට පමණ ආරම්භ කරන ගවේශනය ප.ව. 2 පමණ වනතුරු එකදිගටම සිදු කෙරුණ අතර මා ඇතුළු ගවේශනයට සම්බන්ධ වූ සියළු දෙනා ම පැමිණෙන්නේ තමා රැගෙන ගිය හිස් රෙදි මලු පුරාවස්තුවලින් පුරවාගෙන ය. කොතරම් දුෂ්කර වුව ද මෙම කාර්යය අවසන් කරන ලද්දේ කඳු සියල්ල ම ඉතා සාර්ථක ලෙස ගවේශනය කිරීමෙන් අනතුරුව ය. දැරණියගල මහතා කුමන කාර්යයක් ආරම්භ කළ ද කෙතරම් දුෂ්කර වුවත් එය අතරමග නවතා නොදමන අතර එය අවසන් කරන්නේ ද ඵලදායී ලෙස ය. මෙම ගවේශනය මගින් ද එය මනාව අවබෝධ විය.

දැරණියගල මහතා විසින් මෙහෙයවන ලද පර්යේෂණ සියල්ල ම ශ්‍රී ලාංකේය පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ ඉතා ම වැදගත් මංපෙත් විවර කළ බව අවිවාදයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය. මෙම පර්යේෂණ පිළිබඳ දේශනයන් පැවැත්වීමට දෙස් විදෙස් විශ්වවිද්‍යාල හා උසස් අධ්‍යාපන ආයතන මගින් එතුමාට ආරාධනා ලැබෙන අතර මෙරට දී පවත්වන ලද බොහෝ දේශන ශ්‍රවණය කිරීම සඳහා එතුමා විසින් මා ද කැඳවාගෙන යනු ලැබීය. එහි දී එම පර්යේෂණවලට කැපවුණු සියළුදෙනා නම් වශයෙන් සිහිපත් කිරීම එතුමා සිදු කරන ප්‍රධාන කාර්යයකි. මා සහභාගිවන අවස්ථාවල දේශනසභාවට මා හඳුන්වා දීමට ද එතුමා අමතක නොකළේ ය. මෙය එතුමා සතු විශේෂිත ගුණාංගයක් ලෙස මා අත්දකින ලද්දකි.

දැරණියගල මහතා පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයට මහත් වූ ගෞරවයක් දැක්වීය. පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ රැකියාව කිරීම රට රැකීම සඳහා හමුදාවට බැඳීම තරම් ම උතුම් වූ කාර්යයක් බව එතුමා විසින් පවසන කරුණකි. පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ අභිමානය වෙනුවෙන් එතුමා සෑම විට ම පෙනී සිටියේ ය. දැරණියගල මහතා අනුරාධපුරයේ සිටි අවස්ථාවක රජයේ වෙනත් ක්ෂේත්‍රයක උසස් නිලධාරියෙක් විසින් ආරාධනා කරන ලද ප්‍රියසම්භාෂණයකට සහභාගි වූයේ ය. සම්භාෂණය අතරතුර එයට සහභාගි වී සිටි තවත් නිලධාරියෙක් “පුරාවිද්‍යා පොර්තමේන්තුවේ සිටින්නේ හොරු” යනුවෙන් පවසා ඇත. එම අවස්ථාවේ දී දැරණියගල මහතා විසින් එම අදහස වැරදි සහගත බව ඉතා ම සන්සුන් ව ඔහුට පහදා දී ඇත. නමුත් තවත් අවස්ථාවක ඔහු විසින් නැවත එම ප්‍රකාශය ම කර ඇත. එවිට ද දැරණියගල මහතා විසින් පෙර පරිදි ම සන්සුන් ව එය වැරදිසහගත බව පහදා දී ඇත. කෙසේ වෙතත් සම්භාෂණය අතරතුර තෙවන වරට ද ඉහත නිලධාරියා විසින් “පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ සිටින්නේ හොරු” යනුවෙන් ප්‍රකාශ කර ඇත. මෙම අවස්ථාවේ දී නැගී සිටි දැරණියගල මහතා එම නිලධාරියාට ඔහු කිසිසේත් ම බලාපොරොත්තු නොවූ දරුණු පහරක් එල්ල කර සම්භාෂණයෙන් පිට ව ගොස් ඇත. මෙය පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ අවංකව සේවය කරන සියළු ම දෙනා වෙනුවෙන් ලබා දුන් පහරක් යන්න මාගේ හැඟීමයි. පසු දා දැරණියගල මහතා සුපුරුදු පරිදි තම රාකාරි කටයුතුවල යෙදී සිටි අතර පෙරදා සිදු වූ කිසිම සිදුවීමක් මතකයට වත් නැගුවේ නැත. එදින සවස් කාලයේ දී සම්භාෂණයට ආරාධනා කළ නිලධාරියා දැරණියගල මහතා හමු වීමට පැමිණෙනවා අපි දුටුවෙමු. අප ඔහු පිළිබඳ අවධානයෙන් සිටියේ පෙරදා සිදුවීම පිළිබඳ ව දැනුවත් ව සිටි නිසාවෙනි. නමුත් ඔහු ඉතා සුහද ලෙස දැරණියගල මහතා සමග පිළිසඳරේ යෙදී සිට පිට ව ගියේ ය. පුරාවිද්‍යාව යනු ඉතා බලසම්පන්න ක්ෂේත්‍රයක් බව සම්භාෂණයේ සිටි සියළු දෙනාට අවබෝධ වන්නට ඇත.

දැරණියගල මහතා පුරාවිද්‍යා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් ධුරයට පත්වූයේ 1992 වර්ෂයේ දී ය. මෙම කාලයේ දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ පරිපාලන ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රධාන වෙනස්කමක් එතුමා විසින් සිදු කරනු ලැබීය. එනම් අතිරේක අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් (පාලන) ධුරය නිර්මාණය කර පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ පරිපාලන බලතල අතිරේක අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයාට පැවරීමයි. මෙහි දී දැරණියගල මහතාගේ අරමුණ වූයේ පුරාවිද්‍යා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයාට ශාස්ත්‍රීය කටයුතුවලට වැඩි නැඹුරුවක් දැක්වීමට අවස්ථාව සලසා දීමයි. එතුමා ඉතා අවංකව තම රාජකාරිය ඉටුකළ නිලධාරියෙක්

බව ප්‍රසිද්ධ ය. කාර්යාල දුරකථනයෙන් තමා ලබා ගන්නා පෞද්ගලික ඇමතුම් එතුමා විසින් පොතක සටහන් කර ගන්නා අතර වැටුප් ලබන දිනයේ එයට හිලව්වන මුදල පවා අඩුකර වැටුප ලබා ගැනීමට පෙළඹී සිටියේ ය. තව ද පුරාවිද්‍යා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයා ලෙස දැරණියගල මහතා සෑම අවස්ථාවක දී ම නිවැරදි තීරණ ගත් අතර කිසිදු අවස්ථාවක දේශපාලන බලඅධිකාරයේ අතකොළුවක් බවට පත් නොවීය. මෙම අවධියේ දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ තේජස මුළු ලංකාව පුරා ම පැතිර තිබුණි.

පුරාවිද්‍යාඥයෙක්, නිලධාරියෙක්, නායකයෙක් පමණක් නොව පුද්ගලයෙක් වශයෙන් දැරණියගල මහතාගෙන් ලබාගත යුතු ආදර්ශයන් බොහෝ ය. එතුමා පවසන ආකාරයට යම් අයෙක් පරිණත පුද්ගලයෙකු වීමට නම් ඔහු හොඳ නායකයෙකු යටතේ දින සියයක් වැඩ කළ යුතු අතර කණ්ඩායමක් සමග දින සියයක් ද නායකයෙකු වශයෙන් දින සියයක් ද වැඩ කළ යුතු ය. මේ ආකාරයට බලන විට දැරණියගල මහතා, එතුමාගේ වචනාර්ථයෙන් ම පරිණත පුද්ගලයෙක් වන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ පහළ වූ අග්‍රගන්‍ය යුග පුරුෂයෙක් බව සඳහන් කළ යුතු ය.

සාකච්ඡා කළේ - interviewed by:

ගාමිණී සමරනායක Gamini Samaranayake
ස්ථාන භාර නිලධාරී, මිහින්තලය පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරය

තමරා දීපානී නාරායන Thamara Deepani Narayana
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරය

චමීරා මධුශානී Chameera Madhushani
සංවර්ධන නිලධාරී, අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරය

සුබෝධිනී හේමමාලී Subodhini Hemamali
සංවර්ධන නිලධාරී, අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරය

සකස් කළේ - produced by:

තමරා දීපානී නාරායන